

Szirtes András

A dicsőítés fogalma és gyakorlata a Bibliában

Bevezetés

A dicsőítés fogalma és gyakorlata manapság igen problémás. Vannak, akik gyakran beszélnek róla, és hangsúlyozzák fontosságát, míg vannak, akik még a szó használatától is ódzkodnak. Sokféle, eltérő vélemény és tapasztalat idézése nélkül is összességében megállapíthatjuk, hogy szükség van a fogalom és a megfelelő gyakorlat bibliai teológiai tisztázására. A jelen dolgozat erre tesz kísérletet.

A dicsőítés alapjelentése, kapcsolatai más bibliai fogalmakkal

A dicsőítés olyan bibliai fogalom, amely számos más fogalommal kapcsolódik össze, ezek gyakran szinonimái a dicsőítésnek, vagy kiegészítik, adott szövegkörnyezetben konkretizálják jelentését. Ilyen kapcsolódó fogalmak a dicséret, magasztalás, hódolat, imádás, tisztelet, áldás, hálaadás, ünneplés, ének, öröm, ujjongás.

A dicsőítés alapjelentésének meghatározásához induljunk ki a dicsőségéből, a két szó közötti kapcsolatot az egyes héber (כבוד), illetve görög (δόξα, δοξάζω) gyökök is mutatják.

A dicsőség a hatalom, gazdagság megnyilvánulása. Ilyen értelemben fordul elő a hétköznapi, szóhasználatban, például amikor József egyiptomi dicsőségéről (כבוד), azaz egyfajta gazdasági, politikai hatalomról van szó (Gen 45,13). A Mt 6,29 Salamon dicsőségét említi. Isten dicsősége ennek megfelelően az, amiben láthatatlan hatalma és gazdagsága, saját személye megnyilvánul. Így Isten dicsősége (כבוד אֵל) megjelenik a teremtett világban (Zsolt 19,2), különböző látványokban és hatásokban (Ez 1,28), és történelmi cselekvésében. Ez utóbbi magába foglalja a szabadítás(oka)t és az ítélete(ke)t (Zsolt 85,10; Ézs 42,8.17). Teljessége Jézus Krisztusban jelent meg, aki Isten dicsőségének kisugárzása, lényének képmása (Zsid 1,3). Így Isten dicsősége jelentheti magát Isten is.¹

A dicsőítés alapjelentése a dicsőség (hatalom, gazdagság...) elismerése, és a tisztelet kifejezése. A Mt 6,2 szerint az alamizsnájukat látványosan osztó képmutatókat az emberek „dicsőítik” (δοξάζω). A dicséretben kinyilvánítják elismerésüket tiszteletadással, azzal, hogy ezt elmondják másoknak stb. Mindehhez viszont szükség van arra, hogy az alamizsnaosztás észrevehető legyen – a képmutatók éppen ezért kürtöltnek maguk előtt.

A dicsőítés tehát válasz. A dicsőség felismeréséből megszülető elismerés. A dicsőség (a dicséretre méltó volt) ismerete nélkül nem lehet dicsőíteni senkit.

Ilyen módon tehát Isten dicsőítése is elismerés, annak elismerése, hogy kicsoda ő, mit tett. Az elismerés pedig tiszteletben, hálaadásban, ünneplésben, bizonyágtételben nyilvánul meg. A dicsőítésnek természetesen előfeltétele az Isten személyének, tetteinek ismerete. A következőkben ezt az alapjelentést részletezzük, feltárva a dicsőítés fogalmának sokrétegeit.

Isten dicsőítése mint teremtményi magatartás

A világ megteremtésével Isten másnak is életet ad, ami létrejön, az Isten teremtése, rajta van a Teremtő ujjlenyomata. Ezt fejezi ki a Biblia azzal, hogy a teremtett világ Isten dicsőségét tükrözi. A Zsolt 19,2–7 is azt mutatja, hogy a természet létében ott van a válasz, elbeszéli Isten dicsőségét. Ugyanakkor viszont a természetnek ez a dicsőítése egyben alázatot is jelent. Ezt fogalmazza meg a Zsolt 104,27–30:

„Mindezek arra várnak, hogy idejében adj nekik eledelt. Ha adsz nekik, szedegetnek, ha bőkezű vagy, jóllaknak javaiddal. Ha elrejtéd orcádat, megrémülnek, ha elveszed lelküket, kimúlnak, és ismét porrá lesznek. Ha kiárasztod lelkedet, új teremtmények keletkeznek, és megújítod a termőföld felszínét.”

Emil Brunner így ír erről,

„Az anyagi világban ott van egy matematikai rend, amely bizonyosságot tesz a Teremtő gondolatairól. Van élet, ami a viszatükröződése annak, aki maga az Élet, megvan a szervezeti teljesség titokzatossága a természeti csodákkal együtt, látó szemek, halló fülek, célszerű elrendezés, amelyek egy teremtő, tervező szellemre utalnak, megvan a spontaneitás és szabadság csodája, ami egy példázat arról, aki maga a korlátlan, abszolút szabadság. Mindenekelőtt pedig ott van az ember, akit az írás az »Isten képére teremtett« kifejezéssel tüntet ki.”

A teremtés célja az ember, akit Isten a maga képmására teremtett (Gen 1,27). Ebben a – csak az embernek szóló – megjelölésben benne van az, hogy az ember lényegéhez tartozik az Istennel való kapcsolat. Témánk szempontjából úgy is fogalmazhatunk, hogy az ember válaszára rendelt, felelni Istennek, aki teremtője. A válaszában ugyanakkor az is benne van, hogy az ember magát Isten teremtményének tekinti, eszerint él. Az ember – mivel Isten teremtménye – szintén magán hordozza a Teremtő dicsőségét, innen van méltósága, ezért dicső lény (Zsolt 8,6–7).

Az ember – szemben más teremtményekkel – szabadságot is kapott. Szabadsága azt jelenti, hogy míg a természet „automatikusan” beszél Isten dicsőségéről, addig az ember dönthet arról, hogy dicsóít-e Teremtőjét vagy sem. Dönthet arról, hogy tiszteli-e Istent (van egy fa a kertben, ami csak az Isten „illetékességi körébe” tartozik, Gen 2,16–17), akarja-e vele a közösséget, akarja-e az életét Istentől venni,... Az ember döntése a „nem” volt, a Gen 3 szerint Istenhez akart hasonlónak lenni.

A Róm 1,18–32 (Pál bűnesettörténete) szerint az ember bűne abban áll, hogy Istent nem dicsóította, nem adott hála, nem Istenként tekintett rá, és ennek megfelelően magára sem mint Isten teremtményére. Mindez egybevág az előbbiekben mondottakkal. Pál szerint ennek lett következménye a teremtett világ tisztelete és az erkölcsi tévelygés.

Az ember nemleges döntésének következménye az, hogy „híjával van az Isten dicsőségének” (Róm 3,23). Így tehát az ember torzult képmás, álszabadsága van csupán, nem része az Istennel való közösségnek, az életnek. Ezért megváltásra szorul. Az üdvösség egyben az Isten dicsőségében való részesedés is (2Thessz 2,13–14), az ember ezáltal jut el ismét valódi méltóságára, emberségére.

Összefoglalóan azt mondhatjuk tehát, hogy a dicsóítás a teremtmény helyes viszonyulása Teremtőjéhez. Az ember esetében ez az egész élet beállítódását jelenti. Az ember ezt utasította vissza. Ennek viszont az is következménye, hogy Istenről való ismeretét is elveszítette (Róm 1,28), a bukott ember arról sem tud, hogy választ kellene adnia Istennek.

A dicsóítás mint kinyilatkoztatás (Jézus Krisztus)

Jézus Krisztus küldetése kettős, egyrészt be kell mutatnia Istent, elhozni dicsőségét, másrészt be kell mutatnia az Istenre tekintő embert, az igazi dicsóítást. Ez abból fakad, hogy a bukott ember sem Istent nem ismeri, sem azt nem tudja, hogyan kellene neki válaszolnia.

A dicsóításról azt mondtuk, hogy az a dicsőség elismerése, válasz arra. Így az – a dicsőség egyfajta tükörképeként – beszél, biznyságot tesz. Innen ered a dicsóításnak egy további jelentése, a dicsőség kinyilvánítása, bemutatása. Az Isten dicsóításának ennek megfelelő jelentése János evangéliumában kifejezetten hangsúlyossá válik.

Jánosnál Jézus Krisztus úgy áll előttünk, mint aki – bemutatva az Atyát – megdicsóítja őt (Jn 17,4). Ugyanakkor az Atya is megdicsóítja a Fiút (Jn 8,54). A dicsóítás és a kinyilatkoztatás (az evangélium egyik kulcsszava) jelentése összefonódik.

„Atyám, dicsóítsd meg a te nevedet!« Erre hang hallatszott az égből, »Már megdicsóítottam és ismét megdicsóítom.«” (Jn 12,28)

Jézus kérése – dicsóítsd meg a te nevedet – azt jelenti, hogy jelentsd ki, mutasd meg, hogy ki vagy, tedd nyilvánvalóvá. Az égi hang szerint ez történt idáig is, és ez fog történni az elkövetkezőkben is. Jézus szolgálatában ott van az előbb említett kettősség, a Fiú elhozza, bemutatja az embereknek az Isten dicsőségét, ezzel egyidejűleg pedig az Atya is megdicsóítja őt mint az általa küldöttet. Ezt látjuk Lázár feltámasztásának történetében is, ami történik, az „az Isten dicsőségét szolgálja, hogy általa megdicsóuljon az Isten Fia” (11,4). Mártának pedig azt mondja Jézus:

„Nem mondtam-e neked, hogy ha hiszel, meglátod az Isten dicsőségét?” (Jn 11,40)

A Jn 12,28 szerint azonban az Atya a jövőben is megdicsóítja nevét, ez a jövő pedig a nagyhét és húsvét eseményeit jelenti. Maga Jézus mondja:

„Eljött az óra, hogy megdicsóíttessék az Emberfia.” (Jn 12,23)

Jézus szenvedésében, halálában és feltámasztásában Isten nyilatkoztatja ki magát. Abban, ami történik, az Isten dicsősége (végtelen hatalma és szeretete) jelenik meg. János szemléletében ez annyira így van, hogy az áruló Júdás távozása is az Emberfia megdicsóulását jelenti (Jn 13,31–32).

„Én megdicsóítottam téged a földön azzal, hogy elvégeztem azt a munkát, amelyet rám bízál, hogy elvégezzem, és most te dicsóíts meg, Atyám, önmagadnál azzal a dicsóséggel, amely már akkor az enyém volt tenálad, mielőtt a világ lett.” (Jn 17,4–5)

Jézus egész életével, engedelmisségével az Atyát dicsóította. Ennek része halála is. Az Atya pedig kiállt a Fiú mellett. Ez végül Jézus feltámasztását jelenti, az Atya elfogadta szolgálatát, és visszaemeli saját dicsőségébe. A megdicsóítás jelentése itt dicsőségben részesítés, dicsóságbe emelés. Ebben az értelemben használja a szót a Jn 7,39 is.

Isten dicsőítése az Istennek átadott életben

Jézus Krisztus Isten dicsőségét ajándékozza az embernek, azt a dicsőséget, amelyet elvesztett, amely nélkül embersége is töredékes.

*„Én azt a dicsőséget, amelyet
nekem adtál, nekik adtam”
(Jn 17,22)*

Így az emberben megszülethet a válasz, az Isten dicsőségének elismerése, aminek most már mindenképpen része a megfeszített és feltámadt Jézus Krisztus imádása.

Része lesz az Isten dicsőségének, egyrészt már most az övé, másrészt még nem teljesen. Pál ezzel kapcsolatban egy folyamatról, egy folyamatos átformálódásról beszél,

*„Mi pedig mindnyájan, miközben
fedetlen arccal, mint egy tükörben
szemléljük az Úr dicsőségét,
ugyanarra a képre formálódunk
át az Úr Lelke által dicsőségről
dicsőségre.” (2Kor 3,18)*

A 2. részben mondottakkal összhangban tehát az Isten dicsőítése a megváltott ember részéről az átadott életben, annak teljességében jelentkezik. Részletesebben Isten dicsőítése

Jézus Krisztus követése abban, ahogyan ő is dicsőítette Istent, például a rábizott munka elvégzésében (Jn 17,4); a Jézus Krisztusban való megmaradás, ami a neki való engedelmességet, szavainak megtartását jelenti. Ebből fakadnak a gyümölcsök, a tanítványi élet.

*„Az lesz az én Atyám dicsősége,
hogy sok gyümölcsöt teremtek, és
akkor a tanítványaim lesztek.”
(Jn 15,8)*

Ennek része a bizonyoságtétel is, mint Isten dicsőségének elbeszélése, a szentségre törekvő életvitel. Pál egy ilyen témájú szakaszt a következőképpen zár, „dicsőítsétek tehát Istent testetekben.” (1Kor 6,20)

Kell, hogy legyen a célja minden szolgálatnak, a lelki ajándékok használatának. Ez lehet a keresztény ember szenvedése is. A Jn 21,19 szerint Péter halálával Istent fogja megdicsőíteni. Az 1Pt 4,16 általánosabban szól a szenvedésről. A keresztény mindenfajta szenvedésének (a levél kontextusában ezt a környező társadalom sokféle támadása, gúnyolódása, stb. okozza) Istent kell dicsőítenie.

Az Istent dicsőítő élet beszél Istenről, ilyen módon segít másoknak abban, hogy megismerjék Istent és válaszoljanak neki. A hegyi beszédben Jézus ezt így fogalmazza meg,

*„Úgy ragyogjon a ti világosságotok
az emberek előtt, hogy lássák jó
cselekedeteiteket, és dicsőítsék
mennyei Atyátokat.” (Mt 5,16)*

Mindebből nemcsak annyi következik, hogy minden hívő ember életének része kell hogy legyen az Isten dicsőítése, hanem hogy magának az életnek kell Istent dicsőítőnek lennie.

Az imádságban, énekekben, istentiszteletben megnyilvánuló dicsőítés

A Biblia Isten dicsőítése alatt az eddigiekben elmondottakon kívül mást is ért, imádságokat, énekeket, stb. A 18 éve meggyógyult asszony gyógyulása után dicsőítette az Istent (Lk 13,13). A zsolnárok között is számos dicsőítést, magasztalást találunk. Ezeket nevezhetjük összefoglalóan alkalmi dicsőítéseknek.

Ezek a dicsőítések nagyon szoros kapcsolatban vannak a korábban tárgyalttal. Ahogyan ott is, ezekben is a szív állapota, az Istenre való rátekintés a döntő. Nézzünk meg részletesebben két példát ezzel kapcsolatban!

A Mt 21,8–11 elbeszéli Jézus bevonulását Jeruzsálembe. Jézus számaron, békefejedelmeként vonul be, szenvedéseire készülő messiásként. Éppen a számaron történő bevonulással hangsúlyozza alázatosságát, és hogy ő nem valamiféle harcos messiás (aki lovon jönne). A tömeg ezzel szemben saját messiási elképzeléseit vetíti rá Jézusra. Kiáltásukban a Hozsánna! (segíts most!) egy közeli szabadítás várását jelzi. A vele vonulók azt mondják, ő a galileai próféta, ez pedig annyit jelenthet számukra, ez a mi prófétánk, akivel jövünk és győzünk. Félreismerik tehát Jézust és küldetését, így dicsőítésük is hamis. Mindez a következő napok eseményeiből világosan kiderül, a gyümölcs Jézus kivetése, elítélése.

A Mt 28,8–10 alapján a feltámadt Jézussal találkozó asszonyok dicsőítése áll előttünk. A sírtól eljövő asszonyok találkoznak Jézussal. Ő köszönti őket, azok pedig leborulnak, megragadják lábát, miközben egyetlen szót sem szólnak. Tettükben mégis ott van egész szívük. A hatalmas örömtől némák, mégis igaz módon dicsőítik Jézust. Mindennek gyümölcse bizonyoságtétel és megszilárduló közösség az Úrral.

Úgy gondolom, hogy a két példa jól szemlélteti a szív döntő jelentőségét a dicsőítésben. Mindebből nem vonhatjuk le azonban azt a következtetést, hogy a szavak, énekek egyáltalán nem fontosak. A számos bibliai példa és a mindenkori hívő gyakorlat indokoltá teszi, hogy a következőkben részletesen foglalkozunk a kérdésnek ezzel a részével.

Az alkalmi dicsőítés alapja

Amint azt az alábbi példák is mutatják majd, az alkalmi dicsőítés is Isten dicsőségének elismerése. Alapja mindenképpen Isten cselekvése, a vele való találkozás.

A 105. zsolnárt Istent dicsőíti mindazért, amit Izraellel tett történelme során. Nyilvánvaló, hogy a dicsőítés válasz, Izrael felelete Isten tetteire. Ehhez hasonlóan Jézus Krisztus születésekor a pásztorokban az angyali üzenet hallása és a gyermek meglátása után szólal meg a dicsőítés,

„A pásztorok pedig visszatértek, dicsőítve és magasztalva az Istent mindazért, amit pontosan úgy hallottak és láttak, ahogyan ő megüzente nekik.” (Lk 2,20)

A dicsőítés az előzőekből is következően szorosan kapcsolódik a hálaadáshoz. A Lk 17,11-19 (a tíz leprás meggyógyítása) a két szót egymás szinonimáiként használja. A Zsolt 50,23a szerint, aki hálaadással áldozik, az dicsőít engem.

A dicsőítéshez azonban szükség van az Isten cselekvésének, jelenlétének felismerésére, egyfajta rádöbbenésre. A Lk 17,11-19 tíz leprása mind meggyógyult, de csak egyikük látta meg ebben Istent, ment vissza Jézushoz, és adott ilyen módon választ. A Zsolt 50,14.15–23 verseiben egyfajta „körforgás” bontakozik ki, Isten szabadítására válaszul az ember dicsőíti Istent, az Istent dicsőítő ember megtapasztalja Isten szabadítását, amiért megint csak dicsőíti. Ez a körforgás állandó párbeszéd az ember és Isten között.

Az alkalmi dicsőítés tartalma

Ebben a részben azt nézzük meg, hogy mi minden lehet benne egy dicsőítésben, milyen meglátások, érzések, és hogy ezek milyen módon fejezhető ki szavakkal. Példáink nagy része a zsoltárokból származik, de előkerülnek újszövetségi doxológiák, dicséretetek is. A tárgyalás során gyakorlati kérdésekre is kitérünk.

A dicsőítés mögött (vagy nyíltan is benne) van annak a felismerése, hogy kicsoda az Isten és vele szemben ki az ember. Ézsaiás a templomban hallja a szeráfok énekét, amint Istent dicsőítik. Belőle azonban nem a dicsőítés szavai törnek fel, hanem a bűnvallás (Ézs 6,1–7). A dicsőítésben az ember kifejezi azt, hogy – ő, aki nem méltó rá, aki az Istenhez képest parányi porszem – mégis megajándékozott, az élettel, a bűnbocsánattal, az Isten közelségével.

Ahogy a dicsőítés elsődleges alapja Isten cselekvése, úgy maga a dicsőítés is Istenről beszél. A zsoltárokból lépten-nyomon ezt látjuk. Az ember dicsőítheti Istent a teremtségért (8., 104. zsoltár), annak szépségéért, az abban megnyilvánuló isteni hatalomért és bölcsességért. Ahhoz, hogy ilyen ének szülessen szemlélődésre, elgondolkozásra van szükség. „Ha látom az eget, kezded alkotását...” – mondja a zsoltáros, és valóban nem lehetséges másképp. A szemlélődésre időt kell szánni. Istentiszteleteken ebben segíthet például a diavetítés.

Isten cselekvésének nagy tere az emberi történelem. Számos dicséret és ének háttérben Isten történelmi tettei vannak. A gyülekezetnek mindenekelőtt a Krisztusban adott szabadításért kell magasztalnia Istent, de ebben is sokat segíthetnek a zsoltárok. A 106. zsoltár Izrael hűtlenségeit sorolja el, és az ennek ellenére megtapasztalt isteni irgalmat. Újszövetségi példa Mária illetve Zakariás éneke (Lk 1,46–55.67–79), amelyek az ősegyház énekei közé tartoztak. Dicsőítés a csupán egyetlen felkiáltásból álló páli doxológia is:

„Hála az Istennek, a mi Urunk Jézus Krisztus által!” (Róm 7,25a)

A nagy tettek mellett Isten jelenléteért, folyamatosan megtapasztalható áldásaiért is méltó a dicséretre. Ezekről azonban könnyebben megfedkezünk, mert apróbb dolgok, és természetesnek vesszük őket. A bibliai dicséretetek segíthetnek meglátni, mi mindenért is lehet dicsőíteni Istent. A 104. zsoltár számos verse az élet – mint Istentől kapott lehetőség, jó – értékelése. Szintén az élet felett érzett örömet fejezik ki Ezékiás szavai (Ézs 38,18–19).

A felsoroltak egyrészt mozgatói a dicsőítésnek, másrészt a dicsőítések ezeket az okokat el is mondják. Ezáltal válik a dicsőítés bizonyágtétellé, az Isten dicsőségének elbeszélésévé, amely másokat is – így minket is, a zsoltárok mai olvasóit – az Istennel való találkozás felé segíthet.

A zsoltárgyűjtemény (amelyet a templomi istentiszteleteken használtak) lezárásaként álló 150. zsoltár már szinte csak felszólításokat tartalmaz. A gyülekezet dicsőíti Istent azért, mert ő az, aki. Nem alap. nélküli dicsőítésről van tehát itt szó, hanem arról, hogy a gyülekezetnek alkalmasint nincs szüksége hosszabb emlékeztetésre, indoklásra, hiszen ismeri Istenét.

A dicsőítésben, magasztalásban az ember kifejezi megajándékozottságát, örömét. A dicsőítés az öröm nyelve, és szükségünk van erre a nyelvre, hogy örömünket ki tudjuk fejezni.

„Az örömet éppen olyan közvetlenül éljük át, mint a félelmet. S miként a rettegésnek, az örömnél is nyelvi kifejezésre van szüksége, hogy fullasztóvá ne váljék. S itt sem csupán arról van szó, hogy meg kell találnunk a megfelelő szavakat, az öröm szavainak is, akárcsak a félelemének, meghallgatásra kell találniuk. [...] Mintha az öröm is kétségbeesítővé válhatna, akárcsak a félelem, ha monologizálóknak kell maradnia. A dicséret, a magasztalás nyelve nyit utat az öröm számára a párbeszéd felé.”⁴

A dicsőítések így az öröm továbbítói is lesznek, a bibliai dicséretetek pedig ezt úgy teszik, hogy közben Istenre, minden öröm forrására irányítják tekintetünket. Ez ma is követendő példa.

Ugyanakkor a zsoltárok és a többi bibliai dicséret megtanítanak arra, hogy hogyan és miért lehet magasztalni az Urat. Felmerül tehát a kérdés, hogy egyéni és közösségi életünkben mekkora szerepük van például a zsoltároknak, hogy nem kellene-e az istentiszteleteken több zsoltárnak elhangoznia stb.

Végül megjegyezzük, hogy a zsoltárok között nemcsak dicséretetek vannak, hanem a hit sokféle tapasztalatához kapcsolódóan különböző énekek. A hit tehát nemcsak a magasztalás nyelvét ismeri, és hangja hamissá válik, ha nem őszintén szól.

A dicsőítő zsoltárok egyik gyakran visszatérő eleme a felszólítás:

„Dicsérjétek az Urat!”

„Áldjad én lelkem az Urat!”

Nem véletlen ez. A dicsőítés ugyanis nem magától értetődő dolog. Az embernek ki kell lépnie önmagából, és felnézni Istenre. „Istent csak az tudja magasztalni, aki kilép önmagából, mivel amíg ez nem történik meg, addig ellenáll neki az emberi szív önzése. [...] amikor megajándékoznak bennünket, akkor megkísért a lustaság, hogy mindezt magától értetődőnek tekintsük. Isten magasztalásához előbb le kell dönteni az akadályokat.”⁵ Kérnünk kell tehát imádságban, Urunk, segíts meglátni téged, és nem közömbösen elmenni melletted.

Már említettük, hogy a dicsőítések maguk elbeszélnek, el-sorolják Isten tetteit. Így azok bizonyágtételek is. Izrael számára az áthagyományozott zsoltszöveg egyben emlékeztető is volt, kicsoda az Úr és mit tett velük. Egyes helyeken ez az emlékeztető funkció nyíltan is megjelenik.

*„Emlékezzetek csodatetteire,
amelyeket véghezvitt, csodáira és
döntéseire, ti, Ábrahám utódai,
kik szolgálai vagytok, Jákobnak fiai,
akiket kiválasztott!” (Zsolt 105,5–6)*

Miért találkozunk ilyen emlékeztetésekkel? A leírt, régi dicsőítések, és a nyílt felszólítás az emlékezésre azt az újbóli találkozást hivatottak elősegíteni, amiért a gyülekezet összejött, ami az istentisztelet lényege (lásd Zsolt 50.). Ehhez a találkozáshoz szükség van az Isten nagy dolgainak ismételt számbavételére, a szemlélődésre. Mindezek segítették azt, hogy újból valódi dicsőítés szülessen meg. Úgy gondolom, hogy az az istentiszteleti gyakorlat, amely a zsoltszövegből elötlődik, számos ma is megfontolandó példával szolgálhat - nem csak a dicsőítés kérdésében.

Fontos látnunk, hogy ezek az emlékeztetések egyáltalán nem „öngerjesztések”, nincs kapcsolatuk semmilyen extatikus viselkedéssel. Funkciójuk az elbeszélés, a bizonyágtétel, amivel az Isten nagyságának, szeretetének felismerését igyekeznek elősegíteni.

„...az örömről nem lehet kényszeríteni magunkat. Az nem parancsra támad, hanem megajándékozottságból, pontosabban annak felismeréséből, hogy milyen és mekkora ajándékot kaptunk. De olyasmiről nem ismerhetünk fel, amire nincsenek szavaink. Ahol elfelejtik a magasztalás nyelvét, ott az örömet sem éljük át.”⁶

Az öngerjesztéssel keltett, eksztatikus viselkedéssel kapcsolatosan szükséges néhány megjegyzést tenni.

- Az ilyen módon elért Istent dicsőítő hangulat teljesen pszichikai törvényszerűségeken nyugszik. Ezzel áll szemben az a dicsőítés, amely által születik meg, hogy az Isten Lelke megragadja az embert, és az nem képes mást tenni.
- Az öngerjesztés „pogányos”, a Baal-próféták viselkedéséhez hasonló (1Kir 18,26–29).
- Veszélye, hogy kikapcsolja az értelmet, és az egész viselkedés irányítását az érzelmeknek engedi át. Ezáltal elveszíthető az az értékelőképesség, ami által megítélhető az egész istentisztelet. Az Újszövetségből is látható, hogy az értelem – amennyiben azt a Szentlélek irányítja – nem

ellensége, gátja semmilyen istentiszteletnek, (vö. Róm 12,2; 1Kor 14).

- Alapvető hibája, hogy általa az ember akarja meghatározni, hogyan vagyok, legyenek, érezzek. Nem őszinte tehát. Az ilyen módon elért „feltétlen öröm” nem valóságos, hanem a mai kor sikeresség, és „be happy” szellemének hatása. A 150 zsoltszöveg egésze világossá teszi, hogy a hit tapasztalatai és imádságai mennyire sokfélék lehetnek.
- Az így elért eksztázis érzéketlenné tesz a körülöttünk történő dolgokkal szemben. (Jól érezzük magunkat a saját „kódunkban”). A Préd 3,4 megállapítása ma is mindenképpen igaz:

*„Megvan az ideje a sírásnak,
és megvan az ideje a nevetésnek.
Megvan az ideje a gyásznak,
és megvan az ideje a táncnak.”*

- Jézus példája (Jn 11,35) jól mutatja, hogy az Istennel való mély közösség (hatalmának és tervének konkrét ismerete) mellett lehet sírva fakadni, könnyekben kitörni. Sőt azt kell mondanunk, hogy ha nem tudunk sírni a sírókkal, akkor az örülőkkel sem tudunk örülni. Az öröm ugyanis ebben a világban mindig nyomorúság és szenvedés között születik meg. Az öröm egyáltalán nem magától értetődő, és ahogyan a zsoltszöveg is mutatja, mindig tud a fájdalomról, a pusztulásról, a szenvedésről. Egyfajta „mégisörömről” van szó, amely szoros kapcsolatban van a reménységgel és a hittel, „...múlik a sötétség, és már fénylik az igazi világosság” (1Jn 2,8b).

Térjünk még vissza a dicsőítés bizonyágtételei szerepére. A szóbeli magasztalás is, de az egész élet istendicsőítése is beszél Istenről, tetteiről. Így a gyülekezeten kívüliek számára is világossá teheti, ki az az Isten, akit a gyülekezet imád, akinek szolgál. Ma a meglehetősen, az életet Istentől ajándékként fogadó élet bizonyágtételére nagy szükség van. Azt, hogy mennyire szoros a kapcsolat a dicsőítés és a bizonyágtétel/hitvallás között, a Zsid 13,15 mutatja, amely a vallástételről (hitünk vállalása és megvallása) mint a dicsőítés áldozatáról beszél.

Az alkalmi dicsőítés formái és szabályai

Amint az a korábbi példákban is kitűnik, a dicsőítés formája igen sokféle lehet. A Bibliában találunk rövid felkiáltásokat, énekeket, különböző hangszerekkel kísért zsoltszövegeket.

A dicsőítő zsoltszöveg összeállítása is változó, a felszólítások, az elbeszélő részek hosszúsága, az ismétlések (Zsolt 136), a panasz vagy kérelemmel való összekapcsolódás (például 89. zsoltszöveg) mind-mind a formabeli gazdagságot mutatja. Ezt alátámasztja a zsoltszöveg formatörténeti kutatása is, amely a dicsőítések nagyobb csoportján belül kisebb műfajokról is beszél, így himnuszokról, hálaadó énekekről stb.

A bibliai példák a dicsőítés formái sokféleségéről tanúskodnak, és ez ma is bátorítást jelent az új lehetőségek, formák keresésére. A fő szempont ebben az, hogy a választott forma méltó legyen a tartalomhoz, és hogy a dicsőítés egészében az alább következő szabályoknak megfeleljen.

A formai sokféleség egyik természetes forrásának kell tekintenünk az eltérő kulturális hagyományokat. J. Dunn mutat rá, hogy az Újszövetség korának gyülekezeteiben is jelen volt az a sokféleség, amely az eltérő háttérből és környezetből eredt. A gyülekezetek kortársaik és környezetük nyelvét és gondolkodási formáit használták, hogy istentiszteletük minél érthetőbb legyen koruk számára. Amiben egységesek az az, hogy a megfeszített és feltámadt Jézus Krisztust akarják magasztalni és bemutatni bizonyágtételükben. Példájuk arra kötelez, hogy mi is keressünk a mai kor számára minél érthetőbb megfogalmazásokat, formákat.

A zenei stílus kérdését is annak kulturális összefüggésében kell látnunk. A zene mint kifejezőeszköz is egyfajta nyelv, és az eltérő kultúrák illetve kulturális rétegek különböző zenei nyelveken „érthetnek és beszélhetnek”. Ami egyesek számára eleven hordozója tud lenni a magasztalásnak, az mások számára merevnek, halottnak tűnhet. A tartalomhoz való igazítás itt felveti annak a kérdését, hogy egy adott zenei stílus milyen más tartalmak hordozója szokott lenni (az adott környezetben), hogy nincsenek-e a dicsőítés tartalmával ellentétes asszociációi. Ez a bizonyágtétel szempontjából is jelentős.

Egy gyülekezeten belül is jelen lehetnek eltérő kulturális hagyományok. Az ebből fakadó, formai (például zenei) kérdésekben megjelenő ellentétek oldásában az alább következő szabályok segíthetnek.

A dicsőítés szabályai nem térnek el az istentisztelet általános szabályaitól. A dicsőítés tehát:

- *igazodjon az írott ígérez.* Ezt a korábbiakban már több szempontból részletesen is tárgyaltuk.
- *igazodjon a szeretet törvényéhez.* Az 1Kor 13 a lelki ajándékokról szóló tanítás kontextusában világosan szól arról, hogy szeretet nélkül minden értéktelen. Ez igaz a dicsőítésre is. A szeretet törvénye természetesen minden tagra egyformán vonatkozik.
- *a közösség javát, épülését kell hogy szolgálja.* A dicsőítés, éneklés vezetésére kapott lelki ajándékokkal is így kell szolgálni (1Kor 12,7; 14,26). Összességében igaznak kell lennie annak, hogy „minden illendően és szép rendben történjék.” (1Kor 14,40).

Záró gondolatok

Áttekintve a dicsőítés kérdéskörét meg kell látnunk azt, hogy sok tekintetben tanulnunk kell. Állandó kérdésünknek kell lennie, hogy életünk mennyire dicsőíti Istent, mennyire rá tekintő, az ő tetteire és áldásaira válaszoló élet. Mindez szoros összefüggésben van küldetésünkkel, amit témánk szempontjából így fogalmazhatunk meg: az Isten dicsőségének bemutatása. Emellett úgy gondolom, hogy istentiszteleti életünkre is újra meg újra rá kell kérdeznünk. Milyen tere van ott az Isten dicsőítésének, és milyen módon tesszük ezt? Mi az, amiben tartalmilag, formailag változnunk, újulnunk kell?

A dicsőítés kérdését tehát nem tekinthetjük lezártnak, hanem imádsággal kell továbblépnünk: Taníts minket, Urunk, téged magasztalni és dicsőíteni!

Jegyzetek

1. Kotmájér Mihály előadása alapján

2. Brunner: *Dogmatik* II., 32–33. o.
3. A virágvasárnapról részletesebben lásd Szathmáry, 413–417. o.
4. Baldermann, 52. o.
5. Uo. 57. o.
6. Uo. 59. o.
7. Dunn, 124–149. o.

Felhasznált irodalom

- Baldermann, Ingo: *A Biblia, a tanulás könyve*. Ref. Zsinati Iroda (Budapest: 1989)
- *Biblikus teológiai szótár*. Szent István Társulat, (Budapest: 1986)
- Brunner, Emil: *Dogmatik* I-II., Zwingli Verlag, (Zürich: 1946, 1950)
- Dunn, James D.G.: *Unity and Diversity in the New Testament*, 2nd ed., SCM, (London: 1990)
- Herbert Haag: *Bibliai lexikon*, Szent István Társulat, (Budapest: 1989)
- Kotmájér Mihály: *Jézus Krisztus dicsősége megváltott gyermekein* (előadás hanganyaga), 1993.
- *Magyar értelmező kéziszótár*, Akadémiai Kiadó, Budapest: 1992.
- Pollák Kaim: *Héber-magyar szótár* (Budapest: 1881)
- Rózsa Huba: *Az Ószövetség keletkezése*, Szent István Társulat (Budapest: 1986)
- Szathmáry Sándor: *Bibliaismeret II.*, Ref. Zsinati Iroda (Budapest: 1991)
- Varga J. Zsigmond: *Újszövetségi görög-magyar szótár az Újszövetség irataihoz*, Ref. Zsinati Iroda (Budapest: 1992)

